

RADØY
den grønne øya

Framlegg til planprogram

Kulturminneplan for Radøy kommune

Oktober 2014

Innhold

1. Kvifor kulturminneplan?.....	2
2. Bakgrunn for planarbeidet	2
3. Mål med kulturminneplanen.....	3
4. Rammer og føresetnader for planarbeidet	3
4.1 Nasjonale planar og målsetjingar	3
4.2 Lovverk	4
Plan- og bygningslova	4
Kulturminneloven.....	4
Kulturlova	4
Andre	4
4.3 Regionale planar og rapportar	4
4.4 Kommunale planar	4
<i>Kommuneplan 2011-2023</i>	4
<i>Kulturplan for Radøy 2011-2020</i>	5
4.5 Andre viktige dokument og kjelder	5
5. Ressursar	5
6. Plantype, innhald og avgrensingar	5
7. Organisering og medverknad	6
8. Framdriftsplan	7

1. Kvifor kulturminneplan?

Kulturminne er alle spor etter menneske i vårt fysiske miljø. Omgrepet omfattar også stader som det knyter seg historiske hendingar, tru eller tradisjon til. Også naturelement med kulturhistorisk verdi er kulturminne, eller kan inngå som del av eit kulturminne. Kulturminne og kulturmiljø er ein del av bygda eller kommunen sitt kollektive minne, og ved rett forvaltning og bruk fungerer dei som viktige miljø- og identitetsskapande element. Dei representerer både miljømessige, kulturelle, sosiale og økonomiske verdier. Dei har noko å seia for identiteten, trivselen og sjølvforståinga til einskildmenneske, dei gjer stader særpreg og eigenart og dei kan også vera ein ressurs for god samfunns- og næringsutvikling.¹

Kulturminne er ikkje-fornybare ressursar og kan ikkje erstattast om dei vert øydelagde. Det er likevel ikkje mogleg og heller ikkje eit mål å ta vare på alt. I staden bør ein sikra eit representativt utval av kulturminne som viser det typiske og særmerkte for kommunen frå ulike epokar, sosiale lag, næringar og etter ulik byggjeskikk og arkitektur. Ein bør også ta vare på ein del av dei heilt spesielle kulturminna som kanskje berre fanst eitt eller nokon få av. Fokus bør vera på det som er særmerkt for vår kommune eller vårt område.

For å sikra at ein gjer det rette utvalet, er det naudsynt å laga ei oversikt og prioritering av kva for kulturminne ein ynskjer å ta vare på. Det vil her vera naturleg å sjå utover kommunegrensene til dei andre nordhordlandskommunane i val og prioriteringar av kulturminne og slik få ei meir heilskapleg regional kulturminneforvaltning.

2. Bakgrunn for planarbeidet

Det nasjonale målet for kulturminneforvaltninga er:

Mangfaldet av kulturminne og kulturmiljø skal forvaltast og takast vare på som bruksressursar, og som grunnlag for kunnskap, oppleving og verdiskaping.

Eit representativt utval av kulturminne og kulturmiljø skal takast vare på i eit langsiktig perspektiv.»²

Både Riksantikvaren og Hordaland fylkeskommune oppfordrar kommunane til å utarbeida kulturminneplanar, og har også lyst ut tilskot til utarbeiding av planar og registrering av kulturminne.

Hordaland fylkeskommune har vedtatt ei målsetjing om at alle kommunane i fylket skal ha vedtatt ein kulturminneplan innan utgangen av 2016. For å nå målsetjinga har fylkeskommunen utarbeida prosjektet *Kulturminneplan i kommunane 2013-2016* som skal følgja opp kulturminneplanarbeidet i kommunane. Kommunane som vert med i dette prosjektet får såleis støtte til utarbeiding av planen og tett oppfølging.

Kommunal planstrategi for Radøy kommune 2012-2016 vart vedtatt i kommunestyret 1. november 2012 sak 079/12. Planstrategien viser kva for planoppgåver kommunen bør setja i gang eller vidareføra. Kulturminneplan er ei prioritert planoppgåve i denne perioden.

¹ (St.meld. 2012/2013)

² (Prop 1 S 2009-2010)

Radøy kommune har ikkje hatt kulturminneplan tidlegare.

3. Mål med kulturminneplanen

Måla for kulturminneplanen er at den skal:

- setja kulturminnevern på dagsordenen.
- skapa eit godt grunnlag for ei heilskapleg kulturminneforvaltning ved at den vert nytta i all arealplanlegging og byggesakshandsaming.
- skapa føreseielege tilhøve for eigarar av kulturminne i Radøy kommune.
- auka kunnskapen om og interessa for kulturminne i Radøy.
- synleggjera potensiale for bruk av kulturminne til næringsføremål.

Dette vil me gjera ved å:

- Registrera og kartleggja kulturminne og kulturmiljø i kommunen.
- Gjera ei verdivurdering av dei registrerte objekta basert på ein klar prioriteringsstrategi.
- Laga ein handlingsplan for å sikra ei langsiktig forvaltning av dei viktigaste kulturminna
- Sikra eit sterkare vern for objekt som i dag har svakt juridisk vern.
- Formidla kunnskap om kulturminna gjennom t.d. skilting av kulturminne, presentasjon av kulturminne på nettsider, i sosiale medium og i trykksaker, og ved å aktivt ta i bruk bruk kulturminne i arrangement.
- Utarbeida ein rikt illustrert trykksak av den vedtatte kulturminneplanen.

4. Rammer og føresetnader for planarbeidet

4.1 Nasjonale planar og målsetjingar

Kulturminnevernet ligg under Miljø- og klimadepartementet. Dei nasjonale måla for kulturminnevernet vert kvart år gjort greie for i Prop. 1 S (2013–2014). Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak). Dei vedtekne måla for kulturminnevernet 2013-2014 er:

- 1. Tapet av verneverdige kulturminne skal minimerast. Innan 2020 skal det liggje føre oversikter over verneverdige kulturminne og kulturmiljø for kvar kommune som grunnlag for å prioritere eit utval som skal takast vare på.*
- 2. Eit prioritert utval automatisk freda og andre arkeologiske kulturminne skal ha eit ordinært vedlikehaldsnivå innan 2020.*
- 3. Eit representativt utval kulturminne og kulturmiljø skal vere vedtaksfreda innan 2020.*
- 4. Freda bygningar, anlegg og fartøy skal ha eit ordinært vedlikehaldsnivå innan 2020.³*

Andre statlege rapportar og stortingsmeldingar som får konsekvensar for kulturminneplanen er:

- NOU 2002: 1 *Fortid former framtid. Utfordringer i en ny kulturminnepolitikk*
- Stortingsmelding nr. 16 (2004-2005) *Leve med kulturminner*
- Stortingsmelding nr. 26 (2004-2007) *Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand*
- Stortingsmelding nr. 35 (2012-2013) *Framtid med fotfeste*

³ Prop. 1 S (2013–2014). Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak) frå Klima- og miljødepartementet.

4.2 Lovverk

Plan- og bygningslova

Planlegging etter plan- og bygningslova skal visa gjeldande og framtidig utnytting av areal i eit område og sikra både bruk og vern av areal. Lova er den viktigaste reiskapen for å ta vare på mangfaldet av kulturminne og kulturmiljø- Som planmynde har kommunen ei sentral rolle i forvaltninga av kulturarven. Kommunen kan ved bruk av plan- og bygningslova sikra vern av kulturminne på kommuneplannivå (jf § 11-8) og på reguleringsplannivå (jf § 12-6).

Kulturminneloven

§1 Formål

Kulturminner og kulturmiljøer med deres egenart og variasjon skal vernes både som del av vår kulturarv og identitet og som ledd i en helhetlig miljø- og ressursforvaltning.

Kulturlova

§ 1 Formål

Lova har til føremål å fastleggja offentlege styremakters ansvar for å fremja å leggja til rette for eit breitt spekter av kulturverksemd, slik at alle kan få høve til å delta i kulturaktivitetar og oppleve eit mangfald av kulturuttrykk.

§ 2

b) verna om, fremja innsikt i og vidareføra kulturarv.

Andre

Kommunen har også mynde gjennom fleire særlover som omtalar kulturminner, blant anna som lokal landbruksstyresmakt.

4.3 Regionale planar og rapportar

Regional plan for museum 2011-2015

Fylkesdelplan fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv - Aktiv kvar dag - 2008-2012

Fylkesdelplan for kulturminne 1998-2010

Premiss: KULTUR. Regional kulturplan for Hordaland 2015-2025

Prosjekt kulturminneplanar i kommunane

4.4 Kommunale planar

Kommuneplan 2011-2023

Kommuneplanen til Radøy kommune slår fast at Radøy kommune skal vera ein føregangskommune innan kulturminnevern. Tiltaka for å nå dette målet er:

- Laga ein kulturminneplan som gjev ei oversikt over dei faste kulturminna i kommunen, og sikrar at dei vert teke hand om på rett mate.
- Arbeida for at dei viktigaste kulturminna er i god stand.
- Arbeida for at verdifulle, lause kulturminne vert oppbevarte på ein sikker måte.
- Støtta opp om tiltak som dokumenterer den immaterielle kulturarven.

Planen nemner også kulturminnemiljø som Mangersvågen, Bogatunet og krigshistoria på Marøy/Forsøy vil vera viktige satsingsområde.

Kulturplan for Radøy 2011-2020

Kulturplanen for Radøy har følgjande målsetjingar for kulturminnevernet:

- Laga plan for kulturminnevern, og få oversiktover kulturminna i kommunen
- Viktige kulturminne skal vera i god stand, og lause kulturminne skal oppbevarast på ein sikker måte.
- Dei viktigaste kulturminna i kommunen skal vera godt kjende.
- Lokale kulturminne og kulturmiljø skal brukast aktivt i undervisninga i skular og barnehagar.

4.5 Andre viktige dokument og kjelder

- SEFRAK-registeret for Radøy
- Høyland, Arne: *Sjøbruksmiljøa i Radøy. I ein større heilskap - kultur møte i Nordhordland*, 1995
- *Båt- og sjøbruksregistreringar i Radøy kommune 1995*, Kulturseksjonen Hordaland Fylkeskommune
- *Fornminne i Hordaland. Radøy kommune*, Bergen 1983
- Kulturhistorisk vegbok
- Rapportar for Bogatunet, Syltastova, Ystebøtræ m.fl.
- Biletarkiv for eigedomsskatt
- Flyfotoarkiv frå 1950- og 1960-talet
- Biletarkivet til kommunen
- Haugland, Anders: *Radøy gjennom tidene*, bind 1-4 (5)
- *Verneplan for kart og oppmåling*, Statens kartverk 2011
- Diverse lokalhistoriske publikasjonar

5. Ressursar

Radøy kommune har fått 100.000 til registrering av kulturminne og 100.000 til utarbeiding av kulturminneplanen frå Riksantikvaren.

Det vil gå med om lag 30 % stilling til fullføring av planen.

6. Plantype, innhald og avgrensingar

Den kommunale planstrategien seier at kulturminneplanen skal vera ein temaplan. For at flest mogleg skal få høve til å uttala seg undervegs i prosessen og sikra breiast mogleg deltaking, vil planarbeidet likevel følgja prosesskrava i plan- og bygningslova. For å sikra kulturminne og -miljø etter plan- og bygningsloven må vurderingane i kulturminneplanen seinare følgjast opp i reguleringsplanar, arealdelen i kommuneplanen og takast omsyn til i alt planarbeid og byggesakshandsaming.

Kulturminneplanen skal dekkja heile kommunen og alle tidsepokar. Dette betyr at ein i løpet av planprosessen også skal vurderer om bygningar eller andre objekt frå vår tid skal takast med i planen. I all hovudsak vert planen konsentrert om faste, materielle kulturminne. Immateriell kulturarv og lause kulturminne vert berre omhandla i mindre grad.

Kulturminneplanen skal ha følgjande hovuddelar:

1. Innleiing

Innleiinga vil innehalda ein gjennomgang av kva planen gjeld, definisjonar, informasjon om korleis og kvifor ein vernar, grunnlagsmateriale for planen og tilhøve til arealdelen i kommuneplanen.

2. Temadel

Planen skal ha tematiske kapittel med historie, utvikling og tilstanden og utfordringar i dag innan ulike felt. Tema som vil verta omhandla er fornminne, landbruk og kulturlandskap, kystkultur, samferdsle og kommunikasjon, krigsminne, kyrkjer og anlegg knytt til kyrkjeleg verksemd, forsamlingshus, offentlege bygg, og kulturminne knytt til næringsverksemd. I tillegg vil tettstaden Manger få særleg omtale. Ein vil også vurderer kva for nyare tids kulturminne ein vil sikra for framtida.

3. Liste over prioriterte kulturminner

I tillegg til dei objekta som verta omtalt i temadelen, har Radøy kommune ei rekkje kulturminne med høg verneverdi. Desse vert presenterte i listeform.

4. Handlingsprogram

Handlingsprogrammet skal skissera og prioritera kva for tiltak som bør setjast i verk for å følgja opp innhaldet i kulturminneplanen. Formidling av kulturminne skal vektleggjast i handlingsprogrammet. Handlingsprogrammet vert sett opp for fire år og bør reviderast årleg.

5. Temakart

Som vedlegg til planen kjem eit detaljert kart som viser alle fornminner, kulturmiljø og dei viktigaste einskildminna.

7. Organisering og medverknad

Formannskapet er styringsgruppe for kulturminneplanen.

Ei administrativ, tverrfagleg arbeidsgruppe koordinerer og gjennomfører planprosessen. Denne gruppa består av prosjektleiar (kultur- og sørvistorget), kommunalsjef for drift og forvaltning, plankonsulent og fagkonsulent for byggesak. Landbruksavdelinga vil verta trekt inn ved behov.

Som ekstern referansegruppe vil ein nytta fagpersonar frå Kulturverntenesta i Nordhordland og Hordaland fylkeskommune, lokale lag og organisasjonar som Radøy sogelag, Keipane kystlag, Gamle smiers venner, bygdelag og grendalag, og privatpersonar med kunnskap og interesse om emnet.

Kommunen er ansvarlig for varsling, offentlig høring og ettersyn av plansaker. Det vil bli lagt opp til ein open høyringsprosess der både offentlige partar og private vert inviterte til å koma med innspel.

Planprosessen skal legge til rette for aktiv medverknad frå innbyggjarar, hytteeigarar, næringsliv, lag og foreiningar. Det skal inviterast til informasjonsmøte i samband med planen. Informasjon om planarbeidet vil verta tilgjengeleg på heimesidene til kommunen.

8. Framdriftsplan

Tid	Kva	Ansvar
Hausten 2014	Utarbeiding av planprogram	Arbeidsgruppa
Hausten 2014	Vedtak om oppstart av planarbeid med planprogram	Formannskapet
	Høyring seks veker	
	Vedtak av planprogram	Formannskapet
Oktober 2014	Kurs om registrering av kulturminne	Arbeidsgruppa / Hordaland fylkeskommune
Hausten 2014 og våren 2015	Registrering av kulturminne, kvalitetssikring av eksisterande register	Arbeidsgruppa, frivillige
Hausten 2015 og våren 2016	Utarbeiding av plan	Arbeidsgruppa
Vinter 2015/2016	Bygdemøte	Arbeidsgruppa
September 2016	Planframlegg til høyring	Formannskapet
November 2016	Vedtak av kulturminneplan	Formannskapet/kommunestyret